

Autor: Piret Siivelt

KOOLIJUHI ROLL VÄÄRTUSKASVATUSES

1. Miks on väärtuskasvatus oluline?

Õpilaste väärtuste kujunemist mõjutavad koolijuhid, õpetajad ja kooli töötajate väärtushinnangud ning koolis toimivad põhiväärtused. Koolijuhil on siin juhtiv roll ühtsete väärtuste kujunemisel, mida tunnustaksid ja järgiksid kõik sellesse koolikultuuri kuuluvad inimesed. Väärtused on kasvatusprotsessi üks osa, sest koolis toimivad väärtused annavad koolile oma näo ning seepärast ongi vaja koolis tegelda nii kooli eesmärkide seisukohast oluliste väärtuste sõnastamisega kui nende väärtuste kujundamisega normideks.

2. Teooriast praktikasse.

2005. aasta juunis omandasin Tartu Ülikoolis koolikorralduse magistrikraadi, minu magistritöö „Väärtushinnangutest ja väärtuste teadvustamisest koolis lähtudes nii koolijuhtimise kui väärtuskasvatuse aspektist“ eesmärgiks oli teoreetilise ja empiirilise uurimuse kaudu luua ülevaade väärtushinnangutest ja väärtuste teadvustamisest koolis, seda nii koolijuhtimise kui väärtuskasvatuse aspektidest lähtuvalt. Uurimus keskendus ka koolijuhid väärtuste kaudu õpetajate ja töötajate mõjutamise võimalusele.

2005. aasta augustis asusin tööle Laeva Põhikooli direktorina ning avanes hea võimalus rakendada teoreetilisi teadmisi praktikas. Olen enda missiooniks pidanud tegeleda väärtustega süvendatult mitte ainult oma koolis, vaid innustada ka teisi koole tegelema teadlikumalt väärtuskasvatusega. Paari aasta jooksul olen mitmes koolis viinud läbi väärtuste temaatikaga õppepäevi ning esinenud väärtuskasvatuse teemal mitmel konverentsil.

3. Ühiste väärtuste kokkuleppimine.

Organisatsiooni väärtusi kujundatakse aastatega ja seda mõjutavad tugevasti nii juht kui ka mitmed sündmused ja keskkonna tingimused. Kui organisatsiooni liikmed on olulistes väärtustes ühel meelel, võib öelda, et organisatsioonis kehtib keskne väärtuste süsteem. Tee selle juurde on aga väga pikk. Koolis on väärtuste kandjaks eelkõige õpetajad, sest iga õpetaja annab suhtlemise kaudu õpilastele edasi väärtusi ja eetilisi tõekspidamisi. Õpilastele on

tegelikult eeskujuks kogu koolimeeskonna tegevus, nii omavaheline suhtlemine kui ka suhtlemine väljaspool kooli.

Kuidas leppida kokku kooli põhiväärtustes? Tooksin siin enda praktikas välja kaks varianti.

3.1 Koolisene väärtusarendus. Juht alustab endast ning juhib kogu protsessi.

- Koolijuht sõnastab enda väärtushinnangud.
- Iga töötaja sõnastab enda väärtushinnangud.
- Õpilased sõnastavad enda väärtushinnangud.
- Valitakse koolijuhi, töötajate ja õpilaste poolt ühised kooli põhiväärtused, need sõnastatakse kõigile üheselt arusaadavas tähenduses.

Kooli põhiväärtuste kujunemine Laeva Põhikoolis toimus just selle skeemi alusel.

- 2005. aasta augustis, kui asusin koolis tööle, alustasin kohe sissejuhatavaid arenguvestlusi kõigi kooli töötajatega. Küsisin kõigilt: „Millised on sinu arvates Laeva Põhikooli põhiväärtused, millised on sinu väärtused õpetajana?” Nii sain esialgse pildi sellest, mida Laeva Põhikoolis väärtustatakse.
- Esimesel töötajate üldkoosolekul pidasin sissejuhtava loengu väärtustest üldiselt ja väärtustest koolis ning tutvustasin kõigile minu kui juhi väärtushinnanguid.
- 9. klassi õpilased täitsid töölehe, mida nemad peavad oma kooli väärtusteks.
- Lastevanemate koosolekul pidasin loengu teemal „Väärtused koolis“ ning tutvustasin kooli õppeaasta eesmärke.
- Toimus veelkordne õpetajate koolitamine väärtuskasvatuse teemal ning töökoosolekul püüdsime sõnastada nii enda isiklike kui kooli väärtusi. Leppisime kokku meie kooli põhiväärtustes, igauks andis omapoolseid mõtteid põhiväärtuste sõnastamiseks. Näiteks toon siin märksõnad turvalisuse kohta, mida välja pakuti.

Turvalisus tähendab, et...

- ei pea kartma pensionile saatmist,
- konkurentsivõimeline palk,
- toetajaskond/pere/sõbrad,
- töö,
- laps tuleb rõõmsas tujus kooli/tundi,

- jagub õpilasi,
  - väike koolimaja,
  - õpikeskkond,
  - sõbralikud suhted,
  - üksteisest hoolimine,
  - lugupidav suhtumine.
- Toimus väärtuste lahtikirjutamine töökoosoleku materjalide põhjal.
  - Arengukava töökoosolekul leppisime kokku põhiväärtustes ja sõnastuses, arutelu toimus ka kooli hoolekogu koosolekul.
  - Korrigeerisime kooli kodukorda.

Seega algasid meie koolis 2005/2006. õppeaastal omavahel seotud tegevused: kooli põhiväärtustes kokkuleppimine, arengukava täiendamine, osalemine pilootprojektis “Koolikatsuja” ja sisehindamiskorra arendamine.

2006/2007. õppeaastal valmis kooli arengukava, mis oli seotud sisehindamissüsteemiga, sõnastasime kooli põhiväärtused, koolimeeskond alustas osalemist Projektis “Koolikatsuja 2006+”, viisime läbi huvipoolte rahuolu küsitlused. Koolijuht alustas koolitusi väljaspool kooli teemal „Väärtused koolis“, baasiks juba Laeva Põhikooli praktika.

2007/2008. õppeaastal oli üheks parendustegevuseks peamiste otsuste lähtumine kooli põhiväärtustest. Õpetajate õppeaasta eneseanalüüsid olid koostatud vastavalt uuele sisehindamissüsteemile. Eneseanalüüsi üheks valdkonnaks on väärtused ja eetika ning iga õpetaja oskab välja tuua enda *eesmärgid ja väärtused õpetajana* ning *eesmärgid ja väärtused klassijuhatajana*. Kevadel läbiviidud rahulolu küsitlused olid seotud uue sisehindamissüsteemiga. Kool esitas REKK-ile sisehindamisaruande 2007. aasta septembris ja 2008. aasta juunis.

3.2 Kooli väljastpoolt tellitud väärtusalane koolitus ja põhiväärtuste sõnastamine.

Olen mitmes Eesti koolis viinud läbi õppepäevi teemal „Väärtused koolis“, mis koosneb teoreetilisest ja praktilisest osast. Õppepäeva ühe osana olen kasutanud ettevalmistatud väärtuste töölehte, millel on üles loetletud hulk väärtusi. Alustanud oleme isiklike väärtuste sõnastamisega, rühmatöödena on tehtud kooli põhiväärtuste valik ja need ühiselt rühmas

sõnastatud. Õppepäeva-järgne töö on jäänud kooli enda kanda, seega põhiväärtuste kokkuleppimine ja kõigile üheselt mõistetav sõnastamine.

Väärtuste töölehe alusel on olnud õppepäeva etapid:

- isiklike väärtuste sõnastamine,
- kooli põhiväärtuste leidmine ja sõnastamine,
- ühiste väärtuste leidmine ja nende sõnastamine.

4. Kui edukas saab olla teadlik väärtusarendus?

Idealis näen, et koolis on väärtustega seotud:

- kooli missioon, visioon, eesmärgid,
- õpilase kui isiksuse kujunemine,
- juhi tegevus, otsustused,
- töötajate peamised otsustused,
- töötajate hindamine.

Koolijuhina olen iga õppeaasta töötajate avakoosolekul tutvustanud enda kui juhi väärtushinnanguid, see loob kõigile teatud turvalisuse tunde ja teadmise, milliseid tegevusi ja otsustusi võib juhilt oodata erinevates situatsioonides. Igal arenguestlusel töötajatega on üheks temaatikaks olnud kooli põhiväärtused ja igaühe väärtushinnangud.

Laeva Põhikooli sisehindamissüsteemi üks olulisemaid valdkondi on käsitletavatel aastatel olnud *väärtused ja eetika* ning sellega seoses ka põhiväärtuste järgimine ühe parentustegevusena.

Oluline koht kooli väärtushinnangutes on kahtlemata koolijuhi väärtushoiakutel ja eeskujul, samuti tema tahtel ning oskusel ühiste väärtuste kokkuleppimises töötajatega. Ühiselt kokkulepitud väärtused on aluseks normidele ja käitumisstandarditele, mis aitavad toetada eetilise koolikultuuri loomist. Julgen öelda, et konfliktsituatsioonides on olnud kokkulepitud väärtused toeks lahenduste leidmisel. Tulemused ei ole alati kohe tuntavad, kuid teadlik, eesmärgistatud tegevus mõjutab kõiki koolis õppivaid ja töötavaid inimesi.

Laeva Põhikooli põhiväärtused on kõigile meeldetuletuseks nii õpilaste kui õpetajate stendil, samuti kooli kodulehel.

5. Laeva Põhikooli põhiväärtused.

TURVALISUS – see tähendab, et õpilane ja õpetaja tulevad kooli rõõmuga, me hoolime üksteisest ja suhtume lugupidavalt kaaslasesse.

KOOSTÖÖ – see tähendab, et me tegutseme koos ühise eesmärgi nimel, igäühel on julgus oma arvamus välja öelda, oleme tolerantsed erinevate arvamuste suhtes.

TRADITSIOONID – see tähendab suhete hoidmist erinevatel tasanditel, saavutatustest lugupidamist, põlvkondade järjepidevust.

KVALITEET – see tähendab väga head õpikeskkonda, erivajadustega õpilaste arengu toetamist, süsteemsust ja pidevõpet.

MA Piret Siivelt

Laeva Põhikooli direktor 2005-2008